

עין משפט גד מצוה

כה:

תפלת השחר פרק רביעי ברכות

מסורת הש"ס

לְבָא א ב מוּי פּי מַהֲלָה
תַּפְּלָה הַלְכָה עַד קִמְנָה
עֲשׂוּ יַע טוֹשֵׁעַ אֲרוּחַ קִמְנָה
5 סַעֲפִי י:

ב ג מוּי פּי מַהֲלָה ד
סַמְנָה שֵׁם טוֹשֵׁעַ אֲרוּחַ
קִמְנָה רַפּוּ סַעֲפִי ג:

בא ד מוּי וּמַנְהָם שֵׁם טוֹר
טוֹשֵׁעַ אֲרוּחַ סִי לִנְכָה
סַעֲפִי ג:

בב ה מוּי פּי מַהֲלָה נִרְכַּחַת
הַלְכָה כַּד כִּד קִמְנָה עֲשׂוּ
כּו טוֹשֵׁעַ אֲרוּחַ סִי קִי סַעֲפִי
ה:

בג ו טוֹר וּטוֹעַ אֲרוּחַ קִמְנָה
6 סַעֲפִי ז:

בד ז מוּי פּי מַהֲלָה עֲשִׂינָה
הַלְכָה ז סַמְנָה עֲשִׂינָה
טוֹר טוֹשֵׁעַ אֲרוּחַ סִי קִי סַעֲפִי
ח:

בה ח ט מוּי פּי מַהֲלָה פּי
הַלְכָה יב קִמְנָה שֵׁם
טוֹשֵׁעַ אֲרוּחַ קִמְנָה קִיב סַעֲפִי
ט:

בז י כ מוּי שֵׁם טוֹשֵׁעַ שֵׁם
סַעֲפִי ט:

רבינו ניסים

רבן גמליאל אומר בכל יום
אדם מתפלל י"ח.

בתלמוד ארץ ישראל הוכירו
עוד טעמים אחרים (כעין)
אקרא ציל על תקנתן י"ח
הנוספת על מה שיש
בתלמודינו דאמרין ר'
עניה בשם ר' פינחס בנגד
י"ח פעמים שבתות וחמישין
בתורה אברהם יצחק ויעקב
אם יאמר לך אדם ישו הן
אמר לו והנה ה' נבב עליו
לית הוא מינהן אם יאמר
לך אדם ייזו הן אמר לו
ויקרא בתן שמי ושם אבותי
מינהן הן ר' חייא בר
נחמני בשם ר' יוחנן בנגד
י"ח ציוויים שכתב בפרשת
משכן שני אמר ר' חייא בר
אדא ובלבד שן ואתו
אהליבן בן אחיסטק עד
סופיה דספרא: היה יושב
בספינה או באסדה, בגמ'
אסדה היא הפסודות דכתב
(דברי יוחנן ב) ונביאם לך
רפסודות על ים יפו:

רבינו הגנאל

דאמר ר' יהושע בן לוי כיון
שהגיע זמן תפלת המנחה
אסור לו לאדם שיטעוש
כלום קודם שיתפלל תפלת
המנחה. אין הלכה כי הא
דריביל: [מתני'] ר'
אליעזר אומר העושה
תפלתו קבע אין תפלתו
תחנונים, ואוקמהו רבנן
מאי קבע, כל שאינו אומר
בלשון תחנונים, וקימא לן
כותיה. וא"ט דרמיה עליה
כמשא, א"ט מתפלל בלשון
תחנונים יצא, כדכתיב
ואתחנן לא יי"ה. הא דרבה
ורי' ויפך דאמר [תורה] ויחנן
מאי הוא קבע כל שאינו
מתפלל דבר בתפלת,
ליתיה, דהא אפי' ר' זרדא
דברא רבה הוא, היה
מסתפי לדחתי מילתא
בעלותיה דילמא אתי ליה
טורחנא, כל שכן וזלת.
והא דאמר אביי ר' חנינא
דאבון דכל מי שעשה
תפלתו קבע [להתפלל]
קודם דמדומי חמה אין
תפלתו תחנונים, ואיטריעו
מה' ויחנן [דאמר] מצה
להתפלל עם דמדומי חמה,
ואמר ר' זרדא מהאי קרא
ידרואך עם שמש ולפני ירח
דוד וגו', הא לייתי עלה
במערבא שמא נטרפה לו
שנה, כלומר כל הרוחק
תפלת מנחה עם דמדומי
חמה אם ויזמן לו טורדת

שנה ולא תתפלל חשך והשמש ונמצא בטל מן התפלה, הילכך להקדים כמעט טפי עדיף. פירוש פרשת העבור ר' חסדא אומר בשעה
שחבר ישראל על תורתן והם בערה כאשר עורכר שאתה מלא עליהם זעם ועברה ומעבת עליהם משבו גליך יהיו כל צרכיהם
לפניך. ירושלמי: ר' אחא בשום ר' (אמ' [אסא] כל זמן שליתי ציבור עובר לפני התיבה וחובע צרכי עמך ישראל מלפניך. ואמר
ר' תנחום אמר בן לוי המתפלל צריך שיכרע עי שיתפקקו כל חוליות שבשדרה. פיקפוק וזלתי פיקוק, דקימא לן
פיקוק סתימה כדגרוסין פקק החלוק, ופקפוק פתיחה כדגרוסין בפרק קמא דסוכה, מפקפק נוטל אחת מבתינים. וכשכורע אדם
וכפף קומתו מתחת חוליות נראות כי מתפתחות החוליות מבוזן מאחוריו ומסתחמות מבפנים, ודוגמא לדבר קשרי אצבעותיו.
עולא אמר עד שיראה איסר כנגד לבו. פי' עד שיראה איסר כנגד לבו. ישי מי שאומר שכשכופף אדם עצמו מתקפל טיבורו בתוך

כיוון שהגיע זמן תפלת המנחה
אסור לטעוש כלום וכו'.

ואית ליה לרבי יהושע מפסיקין
ואפילו מן האכילה ולא היא:
לייט

רב אויב חלש ולא אתא לפרקא דרב יוסף
למחר כי אתא בעא אבוי לאנוחי דעתיה דרב
יוסף א"ל מ"ט לא אתא מר לפרקא א"ל הרהו
חליש לבאי ולא מצינא א"ל אמאי לא טעמת
מידי ואתית א"ל לא סבר לה מר להא דרב

הונא דאמר רב הונא אסור לו לאדם שיטעוש כלום קודם שיתפלל תפלת
המוספין א"ל איבעי ליה למר לצלווי צלותא דמוספין ביחיד ולטעוש מידי
ולמיתא א"ל ולא סבר לה מר להא דא"ר יוחנן א"סור לו לאדם שיקדים תפלתו
לתפלת הצבור א"ל לאו אתמר עלה א"ר אבא בצבור שנו ולית הלכתא ילא
כרב הונא ולא יכריב"ל כרב הונא הא דאמרן כריב"ל דאריב"ל ה' כיון שהגיע
זמן תפלת המנחה אסור לו לאדם שיטעוש כלום קודם שיתפלל תפלת
המנחה: **מתני'** ר' נחוניא בן הקנה היה מתפלל בכניסתו לבית המדרש
וביציאתו תפלה קצרה אמרו לו מה מקום לתפלה זו אמר להם בכניסתי אני
מתפלל שלא יארע דבר תקלה על ידי וביציאתי אני נותן הודאה על חלקי:
גמ' ת"ר הבכניסתו מהו אומר יהי רצון מלפניך ה' אלהי שלא יארע דבר

תקלה על ידי ולא אכשל בדבר הלכה וישמחו בי חברי ולא אומר [א] על טמא
טהור ולא על טהור טמא ולא ישלחו חברי בדבר הלכה ואשמח בהם ביציאתו
מהו אומר מודה אני לפניך ה' אלהי ששמת חלקי מיושבי בית המדרש ולא
שמת חלקי מיושבי קרנות שאני משכים והם משכימים אני משכים לדברי
תורה והם משכימים לדברים בטלים אני עמל והם עמלים אני עמל ומקבל
שכר והם עמלים ואינם מקבלים שכר אני ריץ והם רצים אני ריץ לחיי העולם
הבא והם רצים לבאר שחת: ת"ר כשחלה ר' אליעזר נכנסו תלמידיו לבקרו
אמרו לו רבינו למדנו אורחות חיים ונזכה בהן לחיי העולם הבא אמר להם
הזהרו בכבוד חבריכם ומנעו בניכם מן ההגיגין והושיבוכם בין ברכי תלמידי
חכמים וכשאתם מתפללים דעו לפני מי אתם עומדים ובשביל כך תזכו לחיי
העולם הבא וכשחלה רבי יוחנן בן זכאי נכנסו תלמידיו לבקרו כיון שראה
אותם התחיל לבכות אמרו לו תלמידיו גר ישראל עמוד הימיני פטיש החזק
מפני מה אתה בוכה אמר להם אילו לפני מלך בשר ודם היו מוליכין אותי
שהיום כאן ומחר בקבר שאם כועס עלי אין כעסו כעס עולם ואם אוסרני
אין איסורו איסור עולם ואם ממיטני אין מיתתו מיתת עולם ואני יכול
לפייסו בדברים ולשחדו בממון אעפ"כ הייתי בוכה ועכשיו שמוליכים אותי
לפני ממו"ה הקב"ה שהוא חי וקיים לעולם ולעולמי עולמים שאם כועס
עלי כעסו כעס עולם ואם אוסרני איסורו איסור עולם ואם ממיטני מיתתו
מיתת עולם ואני יכול לפייסו בדברים ולא לשחדו בממון ולא עוד אלא שיש
לפני שני דרכים אחת של גן עדן ואחת של גיהנם ואינו יודע באיזו מוליכים
אותי ולא אבכה אמרו לו רבינו ברכנו אמר להם יהי רצון שתהא מורא
שמים עליכם כמורא בשר ודם אמרו לו תלמידיו עד כאן אמר להם ולואי
תדעו כשאדם עובר עבירה אומר שלא יראני אדם. בשעת פטירתו אמר להם
פנו כלים מפני הטומאה והכינו כסא לחזקיהו מלך יהודה שבא: **מתני'** רבן

גמליאל אומר בכל יום יום מתפלל אדם שמנה עשרה רבי יהושע אומר מעין י"ח ר"ע אומר יאם שגורה
תפלתו בפיו מתפלל י"ח ואם לאו מעין י"ח ר"א אומר העושה תפלתו קבע אין תפלתו תחנונים ר'
יהושע אומר ההולך במקום סכנה מתפלל תפלה קצרה ואומר הושע ה' את עמך את שארית ישראל
בכל פרשת העבור ה' יהיו צרכיהם לפניך ברוך אתה ה' שומע תפלה היה רוכב על החמור יוד ויתפלל
ואם אינו יכול לירד יחזיר את פניו ואם אינו יכול להחזיר את פניו יכוין את לבו כנגד בית קדשי
הקדשים היה מהלך בספינה או באסדה יכוין את לבו כנגד בית קדשי הקדשים: **גמ'** הני י"ח כנגד
מי א"ר הלל בריה דר' שמואל בר נחמני ה' כנגד י"ח אוזרות שאמר דוד ובהבו לה' בני אלים רב יוסף
אמר כנגד י"ח אוזרות שבקריאת שמע ה' א"ר תנחום אמר רבי יהושע בן לוי כנגד שמונה עשרה חוליות
שבשדרה: ואמר ר' תנחום אמר רבי יהושע בן לוי המתפלל צריך שיכרע עד שיתפקקו כל חוליות
שבשדרה עולא אמר כ' כדי שיראה איסר כנגד לבו רבי חנינא אמר כיון שעושה אשור שוב אינו
צריך אמר רבא והוא דמצער נפשיה ומחזי כמאן דכרע הגי תמניסרי תשסרי הוויין אמר רבי לוי
ברכת הצדוקים ביבנה תקנוה כנגד מי תקנוה א"ר לוי לרבי הלל בריה דרבי שמואל בר נחמני כנגד אל
הכבוד הרעים לרב יוסף כנגד אחד שבקריאת שמע לה' תנחום א"ר יהושע בן לוי כנגד חוליא קמנה
שבשדרה: ת"ר שמעון הפקולי הסדיר י"ח ברכות לפני רבן גמליאל על הסדר ביבנה אמר להם ר"ג
לחכמים כלום יש אדם שיודע לתקן ברכת הצדוקים עמד שמואל הקמן ותקנה לשנה אחרת שכחה

לא על נפרקה דרב יוסף. שהיה ראש הישיבה צפונצדיתא והיה דורש בשבת קודם תפלת המוספין ולאחר הדרשה היו הולכים
לזית הכנסת ומתפללים תפלת המוספין: **צנזור שנו.** אם הוא צנזר"ג עם הצנזר לא יקדים להתפלל: **מתני'** מה מקום. כלומר
מה טעיה: **גמ'** ולא אכשל. וישמחו חברי על כשלוני הכי רעות שמים שיצאו על ידי שאגרס להם י' שיעשו: **מיוצני קרנוס.** חנוונים
או עמי הארץ שעוסקים בצנר שיחה: **הסגנון.** לא תרגילים צמקרא יותר מדאי משום דמשכח. לשון אחר משיחת ילדים: **דעו לפני**
מי וכו'. כדי שתתפללו ציראה

ובכוונה: **עמוד הימיני.** שני עמודים
העמיד שלמה צאלום שם הימני יכון
ושם השמאלי צועו (מלכים א' ו').
הימיני לעולם ששז: **פטיש.** המפוצץ
פי"ק צלע"ז: **אוסרני.** חובש אומי:
מיסה עולם. לעוה"צ: **הייתי נזכה.**

מאימת משפטו אם לדין מוליכין אותי
לפניו: **עד כאן.** צתמיה כלומר ולא
יותר ממוכח צשר ודס: **ולואי.** שיהא
כמורא צשר ודס שאס כן תחדלו
מעצירות הרצה: **עצירה.** צסתר
ממורא הצרכות יודע שהכל הוא גלוי
להצצה ואינו מניח צקך: **מפני**
הטומאה. טומאת אהל המת בכל
הצית: **לחזקו.** שצא אלי ללוחי:

מתני' מעין שמנה עשרה. בגמרא
מפרש: **הושע ה' וכו'.** זו תפלה
קצרה: **כל פרשה העבור וכו'.**
מפרש בגמרא: **אם אינו יכול לירד.**
שאינו לו מי שיאלחו את חמורו: **יחזיר**
אס פניו. לצד ירושלים: **באסדה.**
כמו ומשס צסד רגלי (איוב יג) צית
הספר שקרוין ציפ"ש צלע"ז. לשון
אחר ע"ס הקשורים זה עם זה הרצה
יחד וצלשון צמקרא קורא רותס
רפסודות (ד"ה ז צ) וצלע"ז רח"ל
וצלשון אשכנו ול"ס ומש"טן צצה
להוליכין מנקוס למקוס ויכולין להלך
עליהן כמו צספינה: **גמ'** הנו לה'
צני אלים. שהוא רמז לצבות וגבורות
וקדושת השס כדלמריין כראש השנה
(דף גז). מנין שאומרים צבות ת"ל
הצו לה' צני אלים כו': **שיפקקו.**
שיראו הפקקים הם הקשרים כמו
שענינו (ז"ב צ' צ): צניס וצגפניס מן
הפקק ה' שלמעלה וכוף הקשר שחלל
הקנה פקוק וסמוס שס: **איסר.**
שני קמטיס אחד מלמטה ואחד
מלמעלה וכליסר רומז צשר צלמע"ע:
דמצער נפשיה. שהוא ניכר שחפך
לכרוע אלף שהוא מצטער: **ציבנה**
פקנוה. לאחר זמן מרובה: **הפקולי.**
מוכר פקולי למר גפן שקרוין קוטנ"ו:

והשקף

והשקף

והשקף

ממקום למקום כמו שהולכין בספינה הקטנה. או באסדה שהם כלים החנונין ברגלי הלואים בבית הבלא. י"ח התקין שמעון
הפקולי וכו'. פירוש, בתחלה היו מתפללין שלש ראשונות ושלוש אחרונות והאמצעיות בלא סדר יודע לכל. אלא כל אחד כפי
מה ששמע מרבו, וכיון דבא שמעון הפקולי יורד לפני התבה לפני רבן גמליאל ביבנה, והסדיר י"ח ברכות על הסדר שאנו מתפללין
עכשיו, נתיישרו הדברים בעיני רבן גמליאל וקבעם לכל להיות הכל מתפללין סדר אחד. אבל ברכת המינים לא היתה ביזרו מסורת
[מרבין]. יוד [עמד] שמואל [הקטן] ותקנה בכלל אלו י"ח ברכות, וקבלו הצבור כולן להיות מתפללין בעיני הוה. לשנה אחרת
ירד שמואל לפני התיבה, ומפני אימת הציבור התחיל בברכת המינים ושכח טופסה, וכיון שהוא תיקנה לא העבירוהו מלפני
התיבה והורידו אחר תחתיו, אלא התינו עד שנזכר מטופסה והשלים תפלתו.

א) שבת דף ט: ט: (א נ"י הוי"ו,
א) מוספתא פי"ג הבי"ה,
ד) מגילה ח: א: (א) [נע' בחי"ט],
ו) [תקנן כ"ט], ו) [תקנן]
ט: ט: (א) [תפנית כה: ז"ק
פ"א].

א) שבת דף ט: ט: (א נ"י הוי"ו,
א) מוספתא פי"ג הבי"ה,
ד) מגילה ח: א: (א) [נע' בחי"ט],
ו) [תקנן כ"ט], ו) [תקנן]
ט: ט: (א) [תפנית כה: ז"ק
פ"א].

א) שבת דף ט: ט: (א נ"י הוי"ו,
א) מוספתא פי"ג הבי"ה,
ד) מגילה ח: א: (א) [נע' בחי"ט],
ו) [תקנן כ"ט], ו) [תקנן]
ט: ט: (א) [תפנית כה: ז"ק
פ"א].

א) שבת דף ט: ט: (א נ"י הוי"ו,
א) מוספתא פי"ג הבי"ה,
ד) מגילה ח: א: (א) [נע' בחי"ט],
ו) [תקנן כ"ט], ו) [תקנן]
ט: ט: (א) [תפנית כה: ז"ק
פ"א].

א) שבת דף ט: ט: (א נ"י הוי"ו,
א) מוספתא פי"ג הבי"ה,
ד) מגילה ח: א: (א) [נע' בחי"ט],
ו) [תקנן כ"ט], ו) [תקנן]
ט: ט: (א) [תפנית כה: ז"ק
פ"א].

א) שבת דף ט: ט: (א נ"י הוי"ו,
א) מוספתא פי"ג הבי"ה,
ד) מגילה ח: א: (א) [נע' בחי"ט],
ו) [תקנן כ"ט], ו) [תקנן]
ט: ט: (א) [תפנית כה: ז"ק
פ"א].

א) שבת דף ט: ט: (א נ"י הוי"ו,
א) מוספתא פי"ג הבי"ה,
ד) מגילה ח: א: (א) [נע' בחי"ט],
ו) [תקנן כ"ט], ו) [תקנן]
ט: ט: (א) [תפנית כה: ז"ק
פ"א].

א) שבת דף ט: ט: (א נ"י הוי"ו,
א) מוספתא פי"ג הבי"ה,
ד) מגילה ח: א: (א) [נע' בחי"ט],
ו) [תקנן כ"ט], ו) [תקנן]
ט: ט: (א) [תפנית כה: ז"ק
פ"א].

א) שבת דף ט: ט: (א נ"י הוי"ו,
א) מוספתא פי"ג הבי"ה,
ד) מגילה ח: א: (א) [נע' בחי"ט],
ו) [תקנן כ"ט], ו) [תקנן]
ט: ט: (א) [תפנית כה: ז"ק
פ"א].

א) שבת דף ט: ט: (א נ"י הוי"ו,
א) מוספתא פי"ג הבי"ה,
ד) מגילה ח: א: (א) [נע' בחי"ט],
ו) [תקנן כ"ט], ו) [תקנן]
ט: ט: (א) [תפנית כה: ז"ק
פ"א].